

A kis tanítónő mosolyogva néz rám. Nézi a távolban eltűnő tanyákat. Bizonyára arra gondolt, hogy egy ilyen kis fehérfalú épületben folytak le azok a mécsvilágos népművelési esték az elmúlt télen. Én pedig nézem az őszibarackarcú kislányt s az jár az eszemben, hogy amíg ilyen talpraesett tanítónői lesznek a magyar földnek, addig nem kell féltetni a népoktatást. De nem kell féltetni az iskolán kívüli népművelést sem. Mert ahol a nép már szinte követeli az előadásokat, s ahol azokat már mécs mellett is kész meghallgatni, ott a népművelés is a legjobb úton halad eszményien szép céljai felé.

Gyomai György

NEMZETI KULTÚRÁNK FEJLŐDÉSÉNEK ÚJ ÚTJAI

(Utóhang 1941-hez.)

1941 őszén az egész magyar nemzet egységesen és osztatlanul ünnepelte meg a Legnagyobb Magyar születésének másfél százados évfordulóját és a sorozatos ünnepségek külsőségeikben is méltóak voltak Széchenyi egyéniségéhez.

1941 meghozta mindazt, amit tőle várhattunk. Fényes keretek között ünnepelt az ország népe, Széchenyi neve és tanításának lényege ezeken az ünnepségeken keresztül került bele a nemzeti köztudatba; az ünnepelt férfi alakja, egyénisége ma már tudatosan felismert és követésre buzdító eszményképe nem egy magyarnak, aki eddig legfeljebb a puszta nevét őrizte emlékezetében. Eszméinek örök időszerűségét, szellemi örökségének nemzeti érdekünk parancsolta követését sokszorosan leszögezték és általában Széchenyi eszmevilága annyira rányomta bélyegét az elmúlt hónapokra, hogy jóformán egyetlen olyan vallási, politikai, vagy társadalmi mozzanata nem volt a magyar életnek, amelyben ne találkoztunk volna újra meg újra kimeríthetetlen gazdag tanításaival.

Amikor azonban bizonyos családi örömmel állapítjuk meg, hogy az emlékévként voltaképpen a *Magyar Lélek* 1940 novemberi számában közölt tervezet¹ kereteinek részbeni megvalósulását hozta magával, ugyanakkor érezzük azt is, hogy az igazi munka még csak ezután veszi kezdetét. Széchenyi eszmevilága nem maradhat meg az emlékezés és ünneplés kétségtelenül szükséges, a faji öntudat fejlesztése szempontjából nélkülözhetetlen, de mégis csak távoli, inkább dekoratív fényében. Gyakorlati megvalósulásokra van szükség, az ünneplések sorozatát a komoly, nehéz, de végtelenül szép és felmérhetetlenül nagyfontosságú alkotó munka kell, hogy kövesse. Széchenyi álmát valóra kell váltanunk, hogy a nemzeti kultúrában, tehát érzésében, tudásában, ízlésében és erkölcsében egyaránt emelkedett színvonalú magyarság ráléphessen végre az egészséges fejlődés, a biztos és szép magyar jövő útjára. A magyar — és főleg a népi — kultúra hataalmas arányú fejlődési folyamatának pedig az emlékévből kell kiindulnia, már csak azért is, mert Széchenyi eszmevilága ma az érdeklődés előterében áll és így az emlékévként valósággal előkészíti a lelki talajt a közműveltség általános emelkedését célzó komoly és eredményes munka megkezdésére.

Széchenyi egész életével ennek a munkának a logikus és egyedül eredményre vezető példáját állította elénk. Munkássága, pályája alapján

¹ L. Tóth Rezső: *Széchenyi-emlékévként a nemzetnevelés szolgálatában.*

három lényeges fejlődési fokozatot mutat. Először utazott és tanult, megérelte egyéniségét, végül könyvet adott nemzete kezébe, eszmevilága értékeit, a nemzet érdekében szükségesnek látott újításokra és az alkotó munkára vonatkozó gondolatait a betű szinte korlátlan hatalmának segítségével akarta maradandóvá tenni. Ezt a hármas kezdetet tetőzte be azután maga az alkotó munka, eszméi igazságának gyakorlati igazolása.

Az út tehát, amely az emlékévből kiindulva elvezetheti a nemzetet a fejlődés lelki és gazdasági emelkedés ma még csak alig felismerhetően nagy-szerű távlatai felé, nem kétséges. A nemzetnevelés szolgálatába kell állítani az *utazást*, egységesen tervszerűvé kell átépíteni az *iskolánkívüli népművelést* és végül, de nem utoljára a betű, a *könyv* szeretetére, megbecsülésére kell ránevelni a magyar népet, aminek első és alapvetően fontos kelléke, vagy inkább feltétele a családi könyvtárak megvalósítása.

Az *utazás* kérdése ma a legnehezebb. Az a zarándokút-rendszer, amelynek keretében a magyar népnek alkalma nyílnék nagyobb mértékben megismerni hazáját, elsősorban pedig Budapest kultúráját, a mai közlekedési viszonyok között csaknem megoldhatatlannak látszik. Ez azonban nem lehet ok a gondolat teljes elvetésére. Ki kell tehát dolgozni ennek az utazási rendszernek egész felépítését, hogy a viszonyok megváltozásával egyidejűleg késedelem nélkül megindulhasson majd a nemzetnevelés szolgálatába állított belső vándorforgalom.

A tanítás, az egységes szellemben, azonos tervek alapján elképzelt iskolánkívüli népművelési munka most vajdó kérdés, amely az egyre szélesebb keretű iskolánkívüli népművelési szervezet és a különböző népfőiskolák munkásságán keresztül a megoldás felé halad.

Nyitott kérdés azonban még mindig a *családi könyvtárak* ügye. Pedig nem kétséges, hogy a helyes művelődési politikának elsősorban arra kell törekednie, hogy a népben az önművelés vágyát felébressze. Az önművelésnek azonban éppúgy megvannak az alapelemei, kezdő eszközei, mint az iskolai oktatásnak. Ezek sorában elhatározó jelentőségük van a családi könyvtáraknak, amelyek különösen az északi népeknél, finn testvéreinknél fejlődtek ki gyönyörűen. Ily alapvetés nélkül a népi művelődés tartalmát és irányzatát nem lehet megszabni; így tehát a családi könyvtárat meg kell teremteni és az önművelés további táplálását ezeken át kell megkezdeni.

A családi könyvtár megalapozásához kezdetben öt kis kötetre lenne szükség. Egy történelmi, illetve honismertető, egy verses és egy prózai irodalmat tartalmazó könyv, egy gazdasági ismereteket összefoglaló és végül egy általános ismereteket rendszerező kis kötet. Mindegyik nyolc-tíz éves, tehát nem elriasztóan vaskos, de a mindjárt kezdetben közlendő anyag befogadására megfelelő terjedelmű. Az első kötetek megszerkesztése lesz a legnehezebb munka. Elsősorban alapvetésről és irányadásról van szó, tehát a jövőt illetően is a legnagyobb körültekintést igényli majd a kötetek anyagának nemcsak a megválasztása, hanem a megírás módja is.

Az alapvető köteteket, amelyek 1942 könyvnapján kerülnének forgalomba, a rendes kereskedői forgalmon kívül is hozzáférhetővé kell majd tenni a rászoruló, érdemes, de szegénysorsú paraszttársadalom számára. A különböző állami és törvényhatósági szervek, érdekképviseletek, valamint a társadalom hozzájárulása lehetővé fogja tenni, hogy legalább néhány ingyenes példány jusson a sorozatból minden magyar faluba. És különösen a szórvány-magyarok közé. Ezeket a példányokat természetesen csak olyan

magyar kaphatja meg, aki életével, magatartásával, munkásságával megérdemelte a nemzetnek ezt az ajándékát, amely ilyen módon nem is annyira ajándék, mint inkább a becsületesen végzett magyar munka és a hazafias és emberi értelemben egyaránt józan élet jutalmazása lesz. A könyv, mint a hazafias munka jutalma — ennél tökéletesebb eszköz nem is állhatna rendelkezésünkre a könyv megbecsülésére való nevelés munkájához. Érezni fogja ennek egész életére kiható jelentőségét az, aki a sorozatot kapja, de az is, aki az ünnepélyes kiosztás tanúja lesz.

A felébredt olvasási kedv természetes utakon hozza majd magával a családi könyvtár továbbfejlődését. Egyénileg kiválóan alkalmasak erre a Magyar Klasszikusok és a Nemzeti Könyvtár sorozatai. De egy enciklopédiászerűen kiadásra kerülő szinte állandó sorozat, amely az ismeretek rendszeres és fokozatos bővülésén kívül nagy magyar emberek, nemzeti hősök arcképeit, kiváló művészeink remekműveinek reprodukcióit hozhatja mellékletül s így a könyvből kiemelve a falusi otthon, az „első szoba“ falát díszítve az ízlés fejlesztését eredményezné.

Betetőzése lehetne természetesen ennek a kultúrmunkának egy olyan *néplap* megindulása, amely tanfolyamot és családi könyvtárat mintegy összefoglalja.

A családi könyvtár jelentősége nemcsak abban áll, hogy a könyv megbecsülésére neveljük általa a népet és tudását az állandóan kéznél levő könyvek segítségével mintegy megszilárdítjuk, hanem abban is, hogy a ponyvairódalom háttérbeszorításával nemzeti, erkölcsi érzésében is nemesítjük, ízlésében is csiszoljuk. Ugyanakkor a falusi népművelési vezető valóságos vezérfonalat talál majd benne, a téli tanfolyamok egységes alakulása tehát minden külön utasítás nélkül is valóra válik. Végül megindítója lesz a családi könyvtár egy olyan hatalmas kulturális folyamatnak, amelynek talán — főleg a mostani nehéz időkben — legnagyobb fontossága az egységesen kialakuló közszellem lehetőségében rejlik.

Tóth Rezső

D E B R E C E N

*A róna szívéen: nagy házrengeteg, —
Ölel Nagyerdőd s magyar Szaharád,
Ahol nyargaló ménes rohan át,
S tündéri, csábos délibáb lebeg.*

*Nagytemplomoknak tornya kék egeknek
Tör büszkén s izzik gombja aranya, —
Itt zengett Kossuth lángoló szava,
S a császár bíbor trónja belerengett.*

*A régi, ódon, nagy Kollégiomnak
Lépcsőin ősök árnyai susognak,
Tudós Hatvani uram itt bolyongott, —
S az árnyas fák közt láthatok egy szobrot, —
A civisekre figyel és vigyáz:
Csokonai, a garabonciás.*

Vályi Nagy Géza